

УДК 336.717

Черкасова С. В.,

ORCID ID: 0000-003-1956-4992, Researcher ID: F-5490-2019,

д.е.н., проф. завідувач кафедри фінансів, кредиту та страхування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

БАНКІВСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ

Анотація. В статті визначені тенденції розвитку банківської інвестиційної діяльності на вітчизняному фондовому ринку в 2013-2017 рр. Відзначені значно вищі темпи нарощування банківських інвестицій в цінні папери в досліджуваному періоді у порівнянні з обсягами інших активних операцій банків. Зроблений висновок про спрощення банківських інвестиційних стратегій щодо вкладень у цінні папери. Основу банківського портфеля цінних паперів в сучасних умовах складають державні цінні папери, передусім ОВДП. Одночасно спостерігається зниження інтересу банків до вкладень в корпоративні цінні папери. Зазначені інвестиційні пріоритети не сприяють розвитку фондового механізму фінансування господарської діяльності та гальмують вдосконалення відносин на вторинному ринку цінних паперів в Україні. Запропоновані шляхи збільшення інвестиційного потенціалу банківських установ, підвищення ефективності їх інвестицій та інвестиційної активності на вітчизняному фондовому ринку.

Ключові слова: інвестування, банк, цінні папери, фондовий ринок, інвестиційний потенціал.

Cherkasova S. V.,

ORCID ID: 0000-003-1956-4992, Researcher ID: F-5490-2019,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Credit and Insurance, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

BANKING INVESTMENT ACTIVITY AT DOMESTIC STOCK MARKET

Abstract. The article determines the tendencies of banking investment activity development at the domestic stock market in 2013-2017. Significantly higher rates of increase of banking investments in securities during the period under review compared with the volume of other active banking operations are observed. A conclusion is made about the simplification of banking investment strategies regarding the investment in securities. The basis of the banking securities portfolio in modern conditions constitutes government securities, primarily bonds of an internal state loan. At the same time, the decline in the interest of banks in investing in corporate securities is observed. These investment priorities do not contribute to the development of the stock financing mechanism of economic activity and hinder the improvement of relations in the secondary securities market in Ukraine. The ways of investment potential increase of banking institutions, increase of their investment efficiency and investment activity in the domestic stock market are proposed.

Key words: investment, bank, securities, stock market, investment potential.

JEL Classification: G24, H39, E62

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2019-24-07>

Постановка проблеми. В розвинених ринкових економіках банківські установи є лідерами не лише на кредитному ринку, а й в інвестиційній сфері, забезпечуючи надання інвестиційних кредитів та ефективні вкладення в інструменти фондового ринку. Банківські інвестиції дозволяють поєднати механізми довгострокового кредитування і фондового фінансування, що в цілому справляє позитивний ефект на збільшення обсягів інвестиційних ресурсів для забезпечення прискореного розвитку національної економіки. Виступаючи активними учасниками фондового ринку, банківські установи нарощують свій інвестиційний потенціал за рахунок випуску та розміщення власних цінних паперів,

здійснюють фінансове посередництво, а також сприяють розвитку інфраструктури ринку, розширюючи види своєї професійної діяльності.

У вітчизняних реаліях активізація банківської інвестиційної діяльності на фондовому ринку співпадає з періодами падіння у суспільстві попиту на кредитні послуги та зростання ціни капіталу. Банківські установи активно інвестують в державні цінні папери, проте втрачають інтерес до вкладень в корпоративні інструменти, чим послаблюють свій вплив на процеси перерозподілу капіталу в суспільстві та забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів. Вказані аспекти вимагають

вивчення особливостей, тенденцій та проблем банківського інвестування на вітчизняному фондовому ринку та розробки рекомендацій, що дозволять більш ефективно використовувати інвестиційний потенціал банківської системи для забезпечення прискореного розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням особливостей здійснення та проблемам банківської інвестиційної діяльності на вітчизняному фондовому ринку присвячені праці багатьох науковців. Дослідження різних аспектів банківських вкладень у фондові інструменти містяться в роботах О. Вовчак [1], С. Леонова [2], Б. Луціва [3], Т. Майорової [4] та ін. Більшість наукових публікацій на цю тему присвячено вивченню особливостей формування та реалізації банківських інвестиційних стратегій та банківського портфеля цінних паперів, проблемам державного регулювання у цій сфері.

Проте в умовах динамічного розвитку економічних процесів та посилення важливості банківських установ в процесах фінансування економічного розвитку країни завдання підвищення ефективності банківської інвестиційної діяльності, зокрема й на фондовому ринку, не втрачають своєї актуальності, що потребує подальшого дослідження окреслених питань.

Постановка завдання. Відповідно до обраного напрямку дослідження поставлено завдання: визначити тенденції розвитку банківської інвестиційної діяльності на вітчизняному фондовому ринку, виявити особливості банківських інвестицій в цінні папери, запропонувати можливі шляхи підвищення ефективності використання інвестиційного потенціалу банківської системи країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток інвестування в банківській системі країни останніми роками відбувався в період розгортання та проходження системної банківської кризи. Зазначена криза справила негативний вплив на кількість банківських установ в країні, розмір сформованих ними активів та інвестиційного потенціалу. За 2013-2017 рр. кількість банківських установ в країні скоротилась більш як на 100 одиниць. На початок 2018 р. в системі залишилось 82 банківські установи, з них – 38 банків з іноземним банківським капіталом та 18 – зі 100 % капіталом іноземних інвесторів [5]. В структурі власності банківської системи дещо зменшилася частка капіталу іноземних банківських груп (32 % в 2018 р. порівняно з 35 % в 2016 р.), що негативно впливає на реалізацію інвестиційної діяльності в банківській системі країни, адже у зарубіжній практиці інвестиційна діяльність банків розглядається в якості пріоритетної.

Специфічний вплив на розвиток інвестування в діяльність банків справляє і зміна структури власності у вітчизняній системі на користь державних банків. Якщо в 2017 р., за наслідками регулюючих дій НБУ, цей показник становив 52 %, то в 2017 р. – зріс до 55 % [5]. В контексті реалізації інвестування це означає, що такі банки підпорядковують свою інвестиційну діяльність потребам та інструментам реалізації державою своєї грошово-кредитної та

бюджетної політики, зокрема й через придбання випущених державою боргових зобов'язань. Водночас інвестування на ринку корпоративного фінансування та приватного боргового фінансування для таких банків стає другорядним.

Інвестиційні можливості банків визначаються обсягом сформованого ними інвестиційного потенціалу, який залежить від величини банківських пасивів. Загальний обсяг інвестиційних ресурсів, що можуть бути задіяні вітчизняними банками в інвестуванні, склав на кінець 2017 р. 1333,8 млрд грн [5]. До складу цього показника включений власний капітал як основа інвестиційних ресурсів та зобов'язання банків за рахунок залучених на вклади коштів та здійснених запозичень. За 2013-2017 рр. обсяг інвестиційного потенціалу вітчизняних банків зріс лише на 4,4 %. Такі низькі темпи зростання обсягу нагромаджених інвестиційних ресурсів банківськими установами та зниження його розміру в 2015-2016 рр. є одним із проявів кризових явищ, що мали місце у вітчизняній банківській системі.

У порівнянні до обсягу ВВП країни частка нагромадженого інвестиційного потенціалу в банківській системі в 2013-2017 рр. проявила тенденцію до зниження (рис. 1).

Якщо на початку періоду дослідження цей показник становив 87,8 % до ВВП, то в 2017 р. знизився практично наполовину – до 44,7 %, що негативно характеризує розвиток інвестування в діяльності банків.

Зростання обсягів інвестування в банківській системі в 2013-2017 рр. значною мірою відбувалося за рахунок вкладень у фондові інструменти. Частка вкладень банків в цінні папери в загальному розмірі їх активів зросла з 9,8 % в 2013 р. до 23,1 % в 2017 р. [5], що характеризує різку зміну стратегій інвестування банків на користь фондових інструментів. Такі процеси можуть бути пояснені зменшенням попиту на кредити в суспільстві внаслідок їх високої вартості та проведенням державою активного позичання коштів за рахунок емісії доволі прибуткових облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП).

В умовах недостатнього розвитку національного фондового ринку, зокрема його корпоративного сегмента, фінансові вкладення банків набули певних особливостей, які слід виявити в межах дослідження.

Банківська інвестиційна діяльність на фондовому ринку націлена на досягнення багатьох цілей, серед яких зростання прибутковості, підвищення ліквідності банківських установ, захист нагромаджених ресурсів від інфляційного знецінення, розміщення не задіяного в кредитуванні капіталу, створення дочірніх підприємств, банківських груп та ін.

Діяльність банків на фондовому ринку може здійснюватись у трьох напрямках, як:

- емісійна, спрямована на залучення фінансових ресурсів шляхом випуску цінних паперів;
- інвестиційна, що передбачає вкладення інвестиційних ресурсів в цінні папери для формування їх портфеля;
- посередницька, яка забезпечує перерозподіл капіталів за рахунок операцій купівлі-продажу фондових інструментів та функціонування інфраструктури ринку.

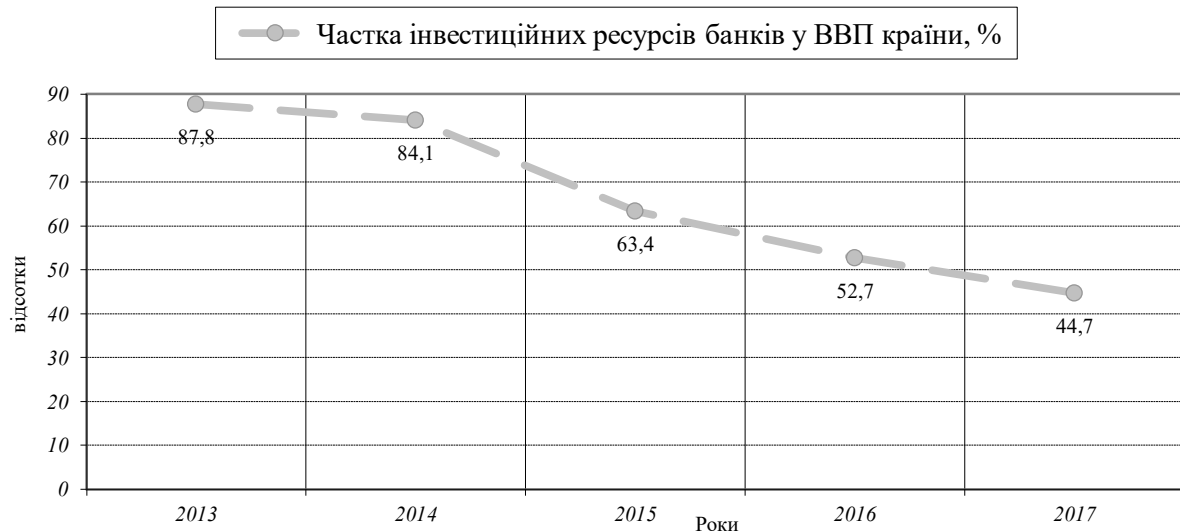

Рис. 1. Частка нагромаджених вітчизняними банками інвестиційних ресурсів у ВВП країни в 2013-2017 рр.*

* Розраховано і побудовано за: [5; 6]

Слід зазначити, що безпосередньо до інвестування належить другий у зазначеному переліку вид діяльності, проте на обсяги банківських вкладень на фондовому ринку та їх структуру мають вплив всі вищезазначені операції.

В якості емітента банківські установи мають право випускати акції для формування або збільшення розміру статутного капіталу. Для позичання коштів на певний строк та під процент банки випускають облігації підприємств та ощадні сертифікати. Для оптимізації розрахункових операцій ці фінансові установи емітують банківські векселі. У випадку створення фондів операцій з нерухомістю банки як установники управління випускають сертифікати зазначених фондів. Внаслідок розміщення випущених цінних паперів банківські установи збільшують статутний капітал або свої зобов'язання і тим самим нарощують свій інвестиційний капітал, який може бути використаний для власних інвестиційних операцій.

Здійснюючи різні види професійної діяльності на ринку цінних паперів в якості фінансового посередника або інфраструктурного учасника, банківські установи збільшують свої доходи та фінансовий результат, сума якого після розподілу збільшує власний капітал банку, а відтак і його інвестиційний потенціал.

Як свідчать дані табл. 1, банки є активними емітентами акцій в Україні.

Найбільший обсяг випуску банківських акцій в досліджуваному періоді був здійснений в 2016 р. на суму 194,41 млрд грн, лівову частку в якому зайняла емісія з метою докапіталізації Приватбанку. За 2013-2017 рр. обсяг випуску власних акцій банків зріс у 2,4 рази [7]. Обсяг емісії банківських акцій в сукупному випуску цього виду цінних паперів на фондовому ринку країни займає значну частку, яка в періоді дослідження коливалася від 24,1 % в 2017 р. до 97,5 % в 2016 р.

Випуск акцій є способом збільшення статутного капіталу і, відповідно, нарощування інвестиційного потенціалу банківської установи. У зв'язку з вимогою НБУ збільшити розмір статутного капіталу банків можна очікувати і на подальшу емісійну активність банків на ринку акцій. За графіком НБУ банки зобов'язані збільшити статутний капітал до розміру, не меншого, ніж 300 млн грн до 11 липня 2020 р., 400 млн грн – до 11 липня 2022 р., 500 млн грн – до 11 липня 2024 р. Тільки за підсумками 2017 р. 50 банків в Україні збільшили свій статутний капітал сукупно на суму 191,5 млрд грн, при цьому найбільша частка припала на ПАТ КБ „Приватбанк” (38,6 млрд грн). Значні обсяги емісії акцій здійснили ПАТ Державний ощадний банк України (14,6 млрд грн), ПАТ Акціонерний Комерційний промислово-інвестиційний банк (10,3 млрд грн), ПАТ Державний експортно-імпорتنний банк України (7,7 млрд грн) [8].

Поряд з емісією власних акцій банківські установи можуть збільшити свій ресурсний потенціал за рахунок випуску облігацій підприємств, які є борговими зобов'язаннями банків і альтернативою міжбанківським кредитам.

За даними табл. 2 можна зробити висновок, що в окремі роки аналізу банківські установи країни здійснювали випуск облігацій підприємств для залучення позикового капіталу. Найбільший обсяг емісії цього фінансового інструменту мав місце в 2013 р., становивши 8,04 млрд грн [7], при цьому банкам належала майже п'ята частина річного випуску таких облігацій в країні. До кінця періоду дослідження інтерес банків до такого способу залучення фінансових ресурсів дещо зменшився. У 2017 р. банківські установи в сукупності випустили облігацій підприємств лише на суму 2,7 млрд грн, або втричі менше. З загального показника залучених коштів 1,1 млрд грн за рахунок випуску облігацій залучив ПАТ „АЛЬФА-БАНК”, 800 млн грн – ПАТ „ОТП БАНК”, 500 млн грн – ПАТ КРЕДОБАНК [7].

Тенденція зменшення обсягів випуску облігацій підприємств була характерною і для інших суб'єктів господарювання, тому частка банків в сукупному річному випуску цих облігацій зросла до 32,3 %.

Серед банківських корпоративних облігацій на вітчизняному ринку в сучасних умовах найбільшим попитом користуються облігації ПАТ „ГАСКОМ-БАНК”, ПАТ „АЛЬФА-БАНК” і ПАТ „ОТП БАНК”.

Випуск банківських акцій за обсягами в сучасних умовах більш як в 29 разів перевищує обсяг випуску банківських облігацій, а тому й залишається пріоритетним механізмом у нарощуванні їх інвестиційних ресурсів.

Єдиним видом цінних паперів, які випускаються лише банківськими установами, залишаються ощадні сертифікати банків. Випуск цих інструментів є альтернативним до банківських депозитів механізмом позичання коштів у фізичних та юридичних осіб, проте їх випуск в сучасних умовах обмежений чинниками банківської кризи.

Результатом інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів є формування портфеля фондових інвестицій. Законодавство України не містить обмежень щодо банківських інвестицій за видами цінних паперів. Банки можуть здійснювати інвестиції в акції, державні та приватні облігації, депозитні сертифікати НБУ, похідні, векселі. На відміну від

фінансування інвестицій в основний капітал, інвестиції в цінні папери у більшості банків носять короткостроковий характер і полягають в утриманні придбаних ліквідних цінних паперів до перепродажу на ринку за більш високою ціною, або в утриманні боргових цінних паперів до терміну їх погашення емітентом.

Склад портфеля цінних паперів вітчизняних банків за видами фондових інструментів в 2013-2017 рр. представлений в табл. 3.

На кінець 2017 р. загальний обсяг вкладень банківських установ країни в цінні папери становив 425,8 млрд грн, що більше у порівнянні з показником 2013 р. у 3,1 рази [7]. Зазначена тенденція свідчить про суттєве зростання обсягів банківських інвестицій у цінні папери в останні п'ять років при наявності проблем у кредитуванні. Ця тенденція призвела до зростання часток інвестицій в цінні папери в загальних активах банків з 9,8 % в 2013 р. до 23,1 % в 2017 р. і до зростання питомої ваги вкладень у фондові інструменти в кредитно-інвестиційному портфелі банків з 13,2 % в 2013 р. до 29,1 % в 2017 р. (рис. 2). В цілому інвестиції в цінні папери зростали у банків навіть швидше, ніж зростали їх загальні активи.

Таблиця 1

Обсяги випуску акцій банківськими установами в Україні в 2013-2017 рр.

Показники	Роки					Темп приросту 2017/2013,%
	2013	2014	2015	2016	2017	
Річний обсяг емісії акцій на вітчизняному ринку, млрд грн	64,23	144,35	122,3	199,36	324,84	405,7
у тому числі						
обсяг емісії акцій банківськими установами	32,27	36,41	88,28	194,41	78,25	142,5
Частка емісії акцій банків у загальному обсязі випуску акцій, %	50,2	25,2	72,2	97,5	24,1	- 52,0

* Складено за [7]

Таблиця 2

Обсяги випуску облігацій підприємств банківськими установами в Україні в 2013-2017 рр.

Показники	Роки					Темп приросту 2017/2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Загальний річний обсяг емісії облігацій підприємств в Україні, млн грн	42467,8	29009,2	11421,2	5515,4	8350,3	- 80,3
у тому числі						
обсяг емісії облігацій підприємств банками	8040,0	4800,0	-	-	2700,0	- 66,4
Частка емісії облігацій підприємств банками у загальному випуску облігацій підприємств, %	18,9	16,5	-	-	32,3	70,9

* Складено за [7]

Сформована тенденція розвитку інвестування в діяльності вітчизняних банків викликана, на нашу думку, двома причинами: по-перше, зменшення попиту на кредити з боку українського суспільства в умовах системної банківської кризи, що зумовило появу не задіяних в кредитному процесі ресурсів, а по-друге, появою на вітчизняному фондовому ринку одночасно надійних і достатньо доходних фінансових інструментів у формі ОВДП, що значною мірою посилює інтерес банків до таких вкладень. Саме розвиток біржового та позабіржового сегментів ОВДП в складі фондового ринку виступив каталізатором процесів інвестування в банківській системі.

Обсяги сукупних вкладень в цінні папери в 2013-2017 рр. зростали більш повільними темпами,

ніж вкладення банків в ОВДП. Так, якщо за підсумками 2017 р. загальний обсяг вкладень в цінні папери зріс на 28,1 %, то в ОВДП - на 41,2 %. Особливо активне зростання вкладень банків в державні облигації відбулось в 2016 р., коли обсяг таких інвестицій зріс на 213,2 % [5; 8].

На сьогодні ринок ОВДП в Україні відіграє важливу роль в реалізації бюджетної політики держави. На кінець 2017 р. в обігу на ринку знаходилося 745 випусків державних облигацій, доходність за якими протягом року коливалась від 13 до 21 % річних. Слід зазначити, що в 2017 р. на ринок ОВДП припадало 54,7 % реалізованих угод на біржовому і позабіржовому фондовому ринку країни [7].

Таблиця 3

Склад портфеля цінних паперів вітчизняних банків за видами фондових інструментів в 2013-2017 рр.

Показники	Роки					Темп приросту 2017/2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Портфель цінних паперів банків – разом, млн грн	138287	168928	201520	332273	425803	207,9
у тому числі						
акції	7411	7240	3850	1920	1670	- 77,5
ОВДП	110865	93430	81580	255470	360800	225,4
похідні	2502	4186	-	-	-	-
Частка акцій в складі портфеля, %	5,4	4,3	1,9	0,6	0,4	- 92,6
Частка ОВДП в складі портфеля, %	80,2	55,3	40,5	76,9	84,7	5,6

* Складено за [5; 8]

Рис. 2. Частки вкладень в цінні папери в загальних активах і кредитно-інвестиційному портфелі вітчизняних банків в 2013-2017 рр., %*

* Розраховано і побудовано за [5]

Водночас банки втрачають інтерес до вкладень в акції. Якщо в 2013 р. обсяг їх інвестицій в корпоративні інструменти становив 7,4 млрд грн, то в 2017 р. зменшився до 1,7 млрд грн, або на 77,5 %. Частка банківських портфельних вкладень в акції зменшилася з 5,4 % в 2013 р. до 0,4 % в 2017 р. [5; 8], що свідчить про незначний вплив банків на розвиток корпоративного сектора економіки. Зменшення обсягів банківських інвестицій в акції можна пояснити олігархічною структурою національної економіки, за якої у вільному обігу на ринку перебуває невелика кількість акцій, як об'єктів купівлі-продажу, а також - результатом регуляторної політики НКЦПФР на фондовому ринку, що призвела до вилучення „смітєвих” акцій з ринку і зменшення їх кількості в списках фондових бірж.

Незначним є інтерес банків і до вкладень у похідні, як у доволі ризикові фінансові інструменти.

Цікаво простежити тенденції розвитку інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів на прикладі окремих банків, серед яких для аналізу нами був обраний ПАТ „КРЕДОБАНК”, який має значну іноземну інвестицію в статутному капіталі.

Загальний обсяг портфеля цінних паперів цього банку на кінець 2017 р. склав 3109,7 млн грн (табл. 4), або 21,6 % загальних активів банку, що від-повідає середньому показнику по банківській системі. За 2013-2017 рр. вкладення банку в цінні папери зросли в 3,6 рази, при цьому найбільш активний приріст інвестицій відбувся в 2014 та 2016 роках [9].

В складі портфеля цінних паперів досліджуваного банку присутні торгові цінні папери, інвестиційні цінні папери для подальшого продажу, інвестиційні цінні папери для погашення. Як свідчать дані табл. 4, найбільш активно ПАТ „КРЕДОБАНК” нарощував вкладення в інвестиційні цінні папери,

утримувані до погашення, з метою одержання процентного доходу. За цим портфелем фондових інструментів приріст обсягу в 2013-2017 рр. склав більше 1055 %. Менш активно банк нарощував вкладення в торгові цінні папери (які в 2016 р. були повністю реалізовані) та в цінні папери для подальшого продажу.

Слід зазначити, що в усіх складових портфеля цінних паперів досліджуваного банку пріоритетне місце належало облігаціям внутрішньої державної позики України. Банк набував ті з них, які мали активний ринок, і згодом продавав їх за вищою ціною, а також ті їх випуски, які мав намір утримувати до погашення з метою одержання прибутку. До кінця 2017 р. досліджуваний банк суттєво наростив вкладення в державні облігації України в цілях їх подальшого перепродажу та зменшив інвестиції в ті їх види, які мав намір утримувати до погашення.

Водночас інвестиційні стратегії ПАТ „КРЕДОБАНК” на фондовому ринку в 2013-2017 рр. суттєво спростились. Якщо в 2013 р. перелік інструментів фондового ринку в портфелі банку включав і корпоративні облігації, і депозитні сертифікати НБУ, то, починаючи з 2015 р., став містити лише державні облігації України та в незначній кількості акції.

Дослідження інвестиційної діяльності ПАТ „КРЕДОБАНК” свідчить, що в сучасних умовах вона, як і у інших банків, здебільшого спрямована на фінансування грошово-кредитної та бюджетної діяльності уряду, ніж на фінансування суб'єктів господарювання у фондовий спосіб. Ефект від такої діяльності в макроекономічному масштабі може бути забезпечений лише за рахунок раціонального та ефективного використання державою банківських ресурсів, що інвестовані в ОВДП.

Таблиця 4

Склад портфеля цінних паперів ПАТ „КРЕДОБАНК” в 2013-2017 рр.

Показники	Роки					Темп приросту 2017/2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Загальний портфель цінних паперів банку, тис. грн	857151	1786653	2036104	3148727	3109690	262,8
у тому числі						
Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу,	685610	809288	785176	1435855	1924325	180,7
з них						
державні облігації України	545017	737909	785146	1435825	1924295	253,1
акції	30	30	30	30	30	-
облігації компаній	140563	71349	-	-	-	-
Торгові цінні папери,	68992	117967	201204	-	-	- 100,0
з них						
державні облігації України	68992	117967	201204	-	-	- 100,0
Інвестиційні цінні папери в портфелі до погашення,	102549	859398	1049724	1712872	1185365	1055,9
з них						
державні облігації України	72548	859398	1049724	1712872	1185365	1533,9
Цінні папери, емітовані НБУ	30001	-	-	-	-	-

* Складено за [9]

Спираючись на досвід банківських установ зарубіжних країн у реалізації інвестиційної діяльності, в нашій державі слід виробити найбільш важливі заходи, що забезпечать нарощування інвестиційного потенціалу вітчизняної банківської системи, а також подальше ефективне розміщення нагромаджених банківських інвестиційних ресурсів в ефективні цінні папери для забезпечення зростання національної економіки та переходу її на інноваційний тип розвитку.

Серед основних заходів, що дозволять забезпечити нарощування інвестиційного потенціалу вітчизняних банків, слід виокремити: розробку та реалізацію стратегії розвитку вітчизняної банківської системи в умовах функціонування економіки інноваційного типу; доформування статутного капіталу вітчизняних банків відповідно до вимог НБУ; злиття невеликих банків з метою підвищення їх конкурентних переваг на банківському ринку; нарощування депозитної бази банківських установ за рахунок підвищення довіри у суспільстві до банків як до депозитних інститутів; вихід на прибуткову діяльність банківської системи країни і використання банківського прибутку на цілі інвестиційного розвитку; посилення вимог до систем управління ризиками в банківській діяльності для зменшення обсягів відволікання банківських ресурсів у проблемні кредити; вдосконалення державного регулювання банківської діяльності, посилення вимог до капіталізації банків тощо. Реалізація зазначених заходів дозволить суттєво наростити інвестиційний потенціал банківської системи країни та підвищити значення цих фінансових установ в кредитно-інвестиційному забезпеченні економічного зростання.

Підвищення ефективності банківської інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів може бути досягнуто за рахунок раціонального розміщення нагромадженого інвестиційного капіталу в ефективних фондових інструментах. На сьогодні це завдання залишається надзвичай складним, адже на вітчизняному ринку спостерігається брак ефективних цінних паперів, особливо в корпоративному сегменті, та замалий "фрі-лот" акцій. Державному регулятору слід оптимізувати вимоги до емітентів емісійних цінних паперів та стимулювати процеси більш активного включення акцій в реєстри українських фондових бірж. Лише за умови збільшення кількості фондових інструментів в реєстрах фондових бірж банкам вдасться досягнути оптимального співвідношення в розподілі інвестицій між державними і корпоративними цінними паперами.

Потребує удосконалення система управління інвестиційними ризиками на ринку цінних паперів та подальше проведення лібералізації валютного законодавства, що дозволить включати до складу банківського портфеля цінні папери іноземних емітентів. Заслуговує на поширення західна практика вкладення банківських ресурсів у корпоративні цінні папери високоприбуткових суб'єктів господарювання, зокрема венчурних та інноваційних підприємств, з залученням державних гарантій. Реалізація зазначених заходів буде сприяти розробці більш гнучких

інвестиційних стратегій банків щодо вкладень у фондові інструменти та більш ефективному використанню нагромаджених інвестиційних ресурсів як в цілях прискорення темпів економічного зростання країни, так і підвищення рентабельності інвестиційної діяльності досліджуваних установ.

Висновки і перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. В сучасних умовах у вітчизняній банківській системі спостерігається активізація інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів. В умовах падіння попиту в суспільстві на кредитні продукти банки суттєво наростили обсяги вкладень в цінні папери, передусім в облігації внутрішньої державної позики. Банківські інвестиційні ресурси більш активно спрямовуються на потреби реалізації грошово-кредитної та бюджетної політики держави, проте залишаються недостатньо за-діяними у фондовому механізмі фінансування господарської діяльності. Спрощення інвестиційних стратегій банків на фондовому ринку, що спостерігається в останні роки, зумовлено як достатньою прибутковістю державних цінних паперів, так і браком ефективних корпоративних інструментів на вітчизняному ринку, в які могли вкладатися банківські ресурси. Вдосконалення банківської інвестиційної діяльності на фондовому ринку безпосередньо залежить від стабільності економічного розвитку країни, успішності реалізації державної політики щодо стимулювання розвитку цього ринку, передусім його корпоративного сегмента та сегмента ОВДП, більш активного поширення фондового механізму фінансування господарської діяльності, що сприятиме розширенню переліку ефективних цінних паперів та збільшенню їх обсягу у біржовому та позабіржовому обороті. Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням та порівнянням банківської інвестиційної активності на фондовому ринку у пострадянських країнах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовчак О. Д. Особливості інвестиційної діяльності банків як фінансових посередників в Україні / О. Д. Вовчак, Л. М. Надівець // Бізнес Інформ. - 2014. - № 11. - С. 94-101.
2. Леонов С. В. Інвестиційний потенціал банківської системи : монографія / С. В. Леонов. - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. - 375 с.
3. Луців Б. Інвестиційна політика банків: навч. посіб. / Б. Луців, А. Тимків; Терноп. нац. екон. ун-т. - Тернопіль : ТНЕУ, 2010. - 266 с.
4. Майорова Т. В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні : монографія / Т. В. Майорова. - К.: КНЕУ, 2013. - 332 с.
5. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id.
6. Статистичні матеріали Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Річні звіти за 2013, 2014, 2015, 2016,

2017 pp. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nsmc.gov.ua>.

8. Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 р. : Національне рейтингове агентство “Рюрік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2017.pdf.

9. Офіційний сайт ПАТ КРЕДОБАНК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kredobank.com.ua>.

10. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

REFERENCES

1. Vovchak, O. D. and Nadiyevets, L. M. (2014), *Osoblyvosti investytsijnoyi diyal'nosti bankiv yak finansovykh poserednykiv v Ukraini*, *Biznes Inform*, # 11, P. 94-101.

2. Lyeonov, S. V. (2009), *Investytsijnyj potencial bankivs'koyi sy'stemy*, Sumy, DVNZ “UABS NBU”.

3. Lutsiv, B. and Tymkiv, A. (2010), *Investytsijna polityka bankiv*, TNEU, Ternopil.

4. Majorova, T. V. (2013), *Investytsijnyj protses i finansovo-kredytni vazheli joho aktyvizatsii v Ukraini*, KNEU, Kyiv.

5. *Osnovni pokaznyky diial'nosti bankiv Ukrainy*, available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id.

6. *Statystychna informatsiya Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. *Richni zvity Natsionalnoyi komisiyi z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku za 2013, 2014, 2015, 2016, 2017*, available at: <http://old.nssmc.gov.ua/activities/annual>.

8. *Analitychnyj oglyad bankivs'koyi sy'stemy Ukrainy za 2017*: Nacional'ne rejtyngove agentstvo “Ryurik”, available at: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2017.pdf.

9. Офіційний сайт ПАТ КРЕДОБАНК, available at: <http://kredobank.com.ua>.

10. Офіційний сайт Національного банку України, available at: <http://bank.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 9 листопада 2018 р.